

Carl Østen

VALKYRIEN

og dens sidste togt

Forfatteren Carl Østen, der som værnepligtig var med på krydseren »Valkyrien«s sidste togt i sommeren 1923 til England, Spanien og De Canariske Øer, offentliggør her sin dagbog fra denne morsomme og interessante rejse. Vi følger det unge værnepligtige mandskab fra indkaldelsen, dets uddannelse indenfor marinen, skibets kommandohejsning, øvelsestogtet i de danske farvande og endelig sejladsen ud på Atlanterhavet med den subtropiske øgruppe som fjerneste mål.

Et stort og afvekslende persongalleri møder os, medens vi deltager i det daglige arbejde om bord, går i land med gasterne og oplever utallige eventyr og morsomme hændelser. Levende er den gamle krydser og dens besætning skildret på dette togt, inden den for sidste gang fortøjer ved »Orlogsværftet« i København.

Carl Østens bog er foruden at være en malerisk skildring af det gamle krigsskib en meget interessant og underholdende redegørelse for vor flåde og dens historie på »Valkyrien«s tid. Den indeholder gode biografier om skibets chef, kommandør G. C. Amdrup og af H. K. H. Arveprins Knud, foruden et register, der gør den til en god og nyttig opslagsbog for alle marineinteresserede.

Bogen er gennemstrømmet af forfatterens store kærlighed til det gamle krigsskib, hans glæde ved minderne om de svundne dage og af en levende interesse for vor orlogsflådes historie.

H. HIRSCHSPRUNGS FORLAG

O. C. OLSEN & CO A/S
KØBENHAVN

25. 5. 1923 side 55

– Da vagthavende Telegrafist i Formiddags sad lyttende i Radio-Stationen, hørte han Krydseren *»Gejser«* sende Telegrammer om saaret Mandskab. Først troede han, det drejede sig om Øvelse, men blev lidt efter klar over, det var barsk Virkelighed. Saa han gav sig til at skrive ned, hvad han hørte, og afleverede sine Notater i Officers-Messen, blandt hvis Medlemmer blev stor Opstandelse. – Da »Gejser«, der laa i Smaalandshavet, formodentlig ikke kunde komme i Forbindelse med Flaade-Radioen paa Holmen paa Grund af sin forholdsvis svage Telegraf-Station, tilbød »Valkyrien« med sit stærkere Anlæg sig som Transit-Station. Herover gik nu Bestilling af Biler til Transport af Saarede fra Masnedsund til Garnisonssygehuset i Vordingborg samt tjenstlige Meldinger. Transit'en varede omtrent hele Eftermiddagen. En Følelse af Uhygge bredte sig fra for til agter i »Valkyrien«, hvor den menige Besætning dog ikke vidste stort andet, end at en Eksplosion i »Gejser« havde saaret mange Mand.

25. 6. 1923 side 75

Skagen i Morges kunde et Uheld paa Radio-Stationen nær have kostet Radiomesteren hans Liv. Han, der paa Togtet skal ekspe-

side 76

rimentere med Radio-Pejlinger – hovedsagelig i Forsøg paa at opnaa Kontakt med saa langt borte liggende Stationer som muligt – var i Færd med at kontakte en skotsk Station 400 *miles* borte, da han pludselig sank sammen i sin stol. Resolut gav den ved ham siddende Telegrafist sig til at ruske i ham, hvorved han efter et godt Minuts Forløb kom til Bevidsthed. Ulykkestilfældet skyldtes, at under Afstemning af Variometeret var han med sin venstre Arm kommet Gnist-Rummene saa nær, at dens Manchet-Knap tiltrak Højspændingen paa 18 Ampère i Antennen, hvilke er Stationens Maksimum-Ydelse, som maatte til, om nævnte skotske Station skulle kunne naas. Udladningernes Kraft havde endog givet Stød til den fra Gnist-Rummene fjernere siddende Telegrafist. Radiomesteren er heldigvis sluppet med kun et Brand-Ar paa Armen og gigtlignende Fornemmelser.

side 246

Sidste Position, hvorfra »Valkyrien« paa Udenlands-Togtet kunde opnaa direkte Forbindelse med »Københavns Radio« (O X A) paa Orlogsværftet, var udfor Ouessant (Nord-Frankrig). Yderligere Radio-Samkvem maatte herefter foregaa via nærmeste Kyst-Station i Henhold til vedtagne internationale Telegrafi-Konventioner. Ifølge disse skulde »Valkyrien« som enhver anden fremmed Orlogsmand holde sin Station lukket i udenlandsk Havn. Mere rigoristisk havde det været før i Tiden, da gæstererende Orlogsmænd skulde nedtage Antennen. – 1923 betød i Radio-Pejlingens Historie et Barndommens Aar. Som Navigations-Officer var Kaptajnløjtnant Vedel derfor stærkt interesseret i disse Pejlinger, af hvilken Grund »Valkyrien« udnyttede enhver Mulighed for Kontakts Opnaaelse med

---

side 247

Stationer. Det foregik paa den Maade, at »Valkyrien« kaldte 2, eventuelt 3, udvalgte Kyst-Stationer beliggende i kortere eller længere Afstand med Signalet »Q T E?« (=»Hvad er min retvisende Pejling fra Dem«), hvilket som Regel blev besvaret med »Q T G« (=»Send Deres Kalde-Signal i 50 Sekunder«). Efter Udsendelsen heraf fik »Valkyrien« fra hver af Stationerne opgivet Greenwich-Tid samt Pejlingen i retvisende Grader, hvilket i Forbindelse med paafølgende Udregninger satte den i Stand til at kontrollere sin Position, som ganske vist i Forvejen kendtes gennem nautiske Hjælpe-Midler, dog forudsat, Vejret var sigtbart. – Under en saadan Radio-Pejling, hvor »Valkyrien« havde forsøgt at opnaa Kontakt med Stationen inde i Ouessant som den ene Part, undlod han at svare. Han var blevet fornærmet, fordi »Valkyrien« fra Kanalen ved at korrespondere direkte med »Københavns Radio« paa 600 m-Bølgen havde forstyrret hans Modtagning, der foregik paa samme Længde. »Valkyrien« maatte ved denne Korrespondance for overhovedet at kunne trænge igennem tage hele sin Strøm-Styrke i Brug: 18 Ampère i Antennen. – Da Radio-Udsendelse (Radiofoni) i 1923 i Form af Underholdning kun befandt sig paa Forsøgs-Stadiet, var det for os om Bord nærmest ufatteligt, at »Gnisterne« under Aflytning kunde opfange saavel musikalske Udsendelser fra England og det endnu længere borte liggende Budapest som Presse-Nyheder, omend copyrightede, fra engelske Station Poldhu og tyske Nauen. Disse lange Afstande fordunklede næsten de Bedrifter i dansk Radiofoni Aaret forud, som skyldes Forfatteren *O. Schrayh* og Direktør *H. G. Garde.* Dels havde de Herrer fra et primitivt Studie i Frihavnen udsendt et Koncert-Program for Opfangelse af Modtager-Anlæg i *»Teknologisk Institut«,* hvilket dog kun delvis lykkedes, og dels havde Schrayh fra Amerika-Baaden *»United States«* over *»Lyngby Radio«* ført en Samtale med Garde – en Verdens-Sensation!

Om Bord var det tilladt enhver at modtage eller imod Betaling afsende Telegram, men i begge Tilfælde skulde Chefen læse det som første Mand. Ethvert indgaaet Telegram lukkedes af »Gnisten« med Oblat, hvorefter det sammen med Reserve-Oblat pr. Ordonnans bragtes til Chefen, der efter endt Gennemlæsning lukkede det igen med Reserve-Oblaten, hvorpaa Ordonnansen kunde viderebringe Telegrammet til Destinataren. – Chefens Ordrer vedrørende Radio-Stationen paabød: Side 247

---

1) Ureglementerede Privat-Samtaler mellem Radio-Telegrafisterne og andre Stationers Personel er strengt forbudt. Kontrol hermed føres af Orlogsværftets Radio-Station. 2) Det for Døgnet fastsatte Kende-Ord skal være opført paa en dertil bestemt Tavle i Bestik-Lukafet og paa Radio-Stationen med Angivelse af Datoen. Kende-Ordet skifter ved Midnat. Det for det paafølgende Døgn skal ligeledes med Dato-Angivelse være opført paa samme Tavle. Opmærksomheden henledes paa Kende-Ordets Anvendelse til Radio-Ekspres-Signal. 3) Ingen maa sendes til Vejrs, saalænge Stationen sender. Stationen skal varskoes, baade naar Folk sendes til Vejrs, og naar Rejsningen atter er klar. Side 248

---

side 262

7. »Gnisterne«

Dette var den populære Betegnelse for Telegrafisterne om Bord. Radio-Stationens Personel bestod af Lederen, Søminemester III *H. F. M. Hansen* og hans 3 »Gnister«, Radio-Dækskonstabler, hvoraf de to, der oprindelig var udgaaet fra Konstabel-Skolen, havde officielt 1. Kl. Certificat, den tredje Marine-Certificat.

side 263

Alle tre var Busseronne-uniformerede. – Til Søs gik de 3-skiftet Vagt. – Under gode Vejr-Forhold kunde vagthavende »Gnist« næsten altid ses gaa ude paa Dækket med sine Høre-Klapper paa Hovedet, hvilken udstrakte Bevægelses-Frihed skyldtes Forlængelse af Klappernes Snører. – Radio-Mesteren besad desuden Stillingen som Laste-Mester, hvilket betyder, at han havde Tilsynet med Stuvning af Lasterne. Og »Gnisterne« var tillige Post-Hentere i Land.